

Ingen Haandverksmand maa

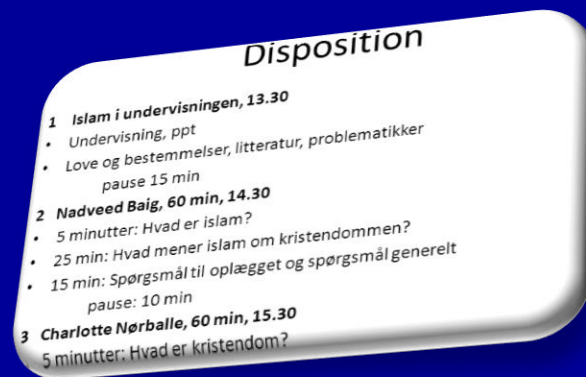
boe paa Landsbyen

Disposition

Disposition	
1	Islam i undervisningen, 13.30
•	Undervisning, ppt
•	Love og bestemmelser, litteratur, problematikker
	pause 15 min
2	Nadveed Baig, 60 min, 14.30
•	5 minutter: Hvad er islam?
•	25 min: Hvad mener islam om kristendommen?
•	15 min: Spørgsmål til oplægget og spørgsmål generelt
	pause: 10 min
3	Charlotte Nørballe, 60 min, 15.30
	5 minutter: Hvad er kristendom?

- Indledning om aftenens emne, herunder om de nødvendige afgrænsninger
- Og der er rigeligt af landhåndværkere
- Samtidige kilder
- Hvorfor nu fokus på ansøgning og godkendelse?

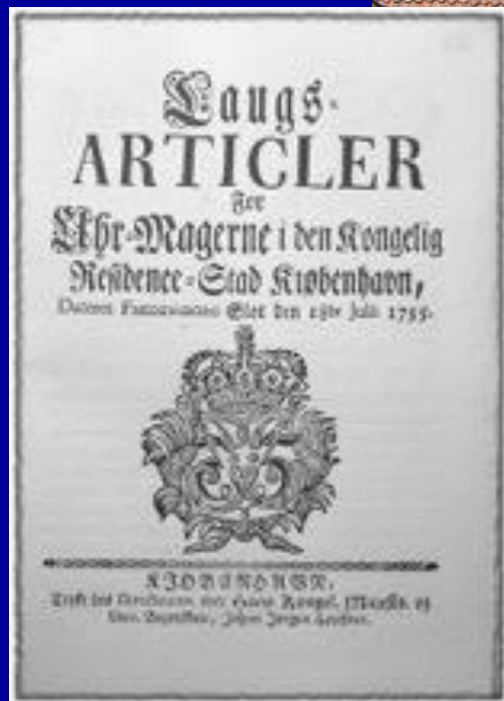
Disposition - 2

Disposition	
1	Islam i undervisningen, 13.30
•	Undervisning, ppt
•	Love og bestemmelser, litteratur, problematikker
	pause 15 min
2	Nadveed Baig, 60 min, 14.30
•	5 minutter: Hvad er islam?
•	25 min: Hvad mener islam om kristendommen?
•	15 min: Spørgsmål til oplægget og spørgsmål generelt
	pause: 10 min
3	Charlotte Nørballe, 60 min, 15.30
	5 minutter: Hvad er kristendom?

- De formelle regelsæt og dets arkivalier
- Smedens arbejde
- Godsarkiverne
- Afslutning hvor den berømte sløjfe bindes

Oftest:
Håndværker ===

Periode:

Ca. 1700 - 1900

Fokus på
godkendelser
/bevillinger

Ikke om uddannelse

Dagligliv

Arbejdsvilkår

Boliger

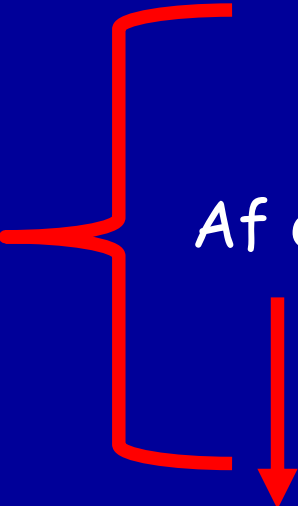
Historisk udvikling mm.

Og der er rigeligt
af
landhåndværkere

Svogerslev 5 km vest
for Roskilde

På grundlag af de
Oederske efterretninger

Som husmandsfamilier
opførtes i alt
42 ægtepar
2 enkemænd
12 enker

Af disse var 9 håndværkere

2 smede, 2 skoflickere, 1
hugger, 1 snedker, 1 kurve- og
soldemager, 1 skrædder og 1
væver

Begyndelsen
af 1700 tallet

Slutningen af
1700 tallet

Håndværkere samme
procentdel af husmandsklassen

Men når vi så kommer ind i
landboreformernes tid
sker der noget:

Gl. Roskilde amt

Voldborg herred
Sømme herred
Tune herred
Ramsø herred

Folketællingerne 1801 og 1834

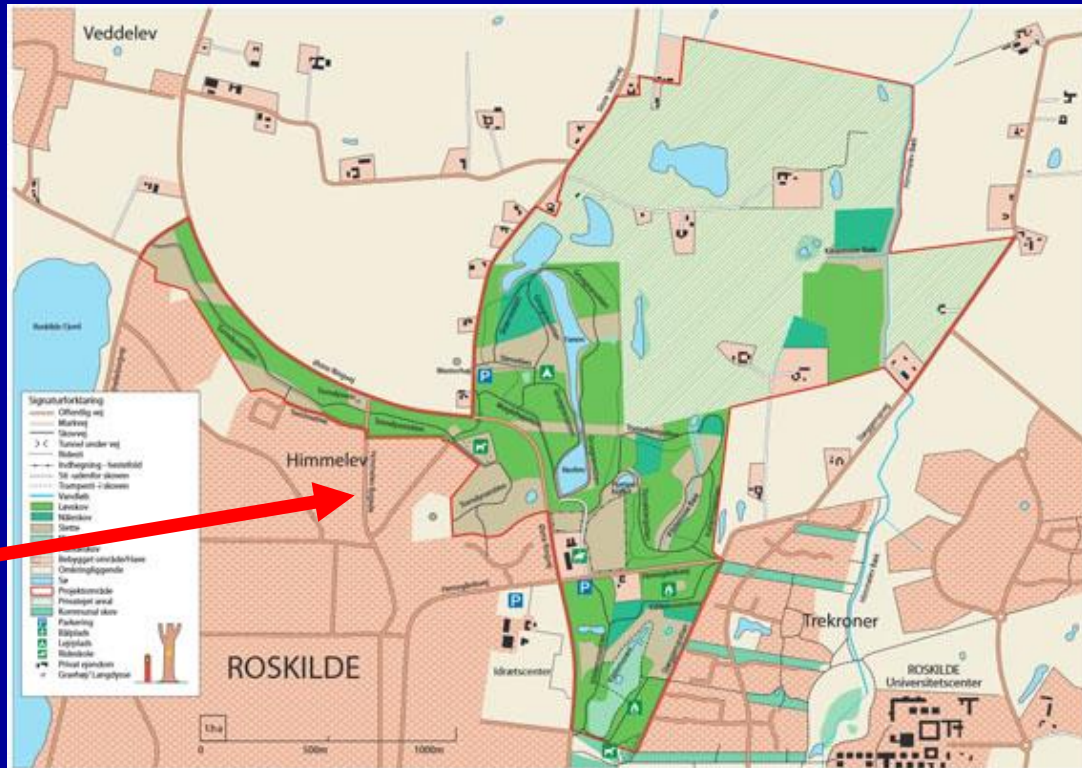
Præstegården

Skolen

11 gårde

15 huse, heraf 14 jordløse

1834: 10 håndværkere

I Himmelev og Veddelev,
i alt 17 landhåndværkere

2 smede

1 murer

3 huggere eller hjulmænd

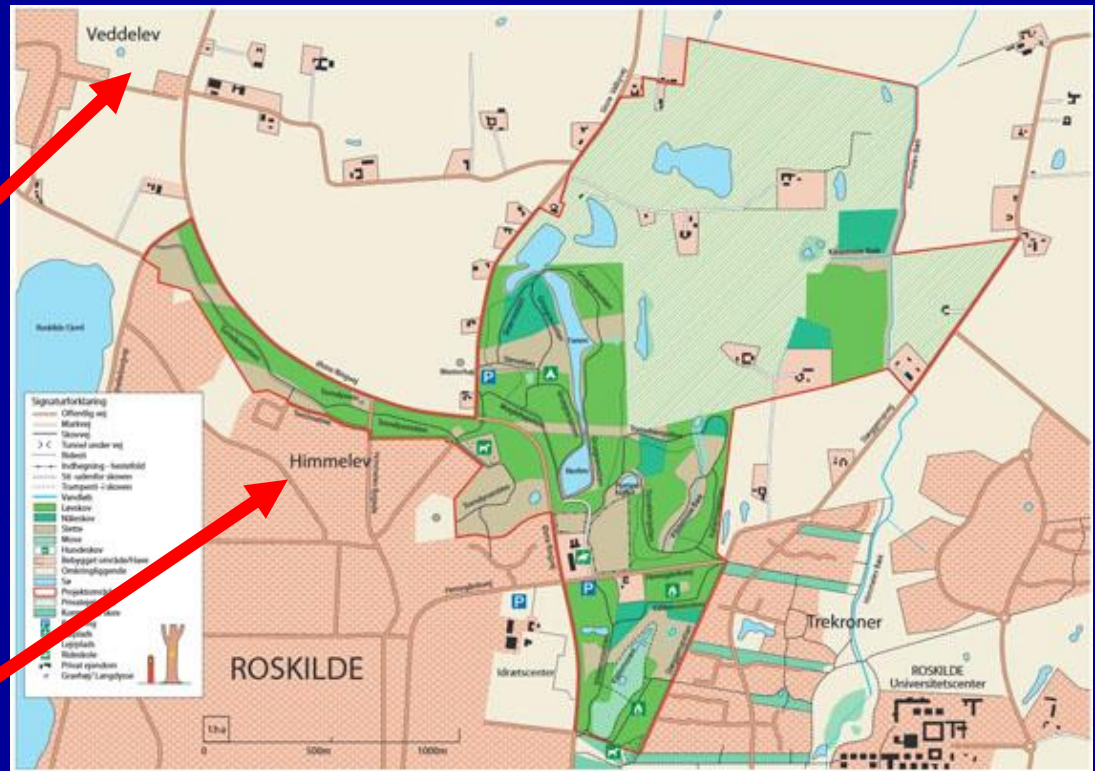
1 sadelmager

2 skomagere

2 træskomagere

4 vævere

2 skræddere

Hele Gl. Roskilde amt 1834

I alt ca. 26.000 indbyggere

515 personer drev håndværk
kombineret med landbrug
(møllere ikke indregnet)

Hele Gl. Roskilde amt 1834

Stort set de samme håndværksfag som i Himmelev

103 hjulmagere,
huggere, snedkere,
tømrere

Heraf 106
smede

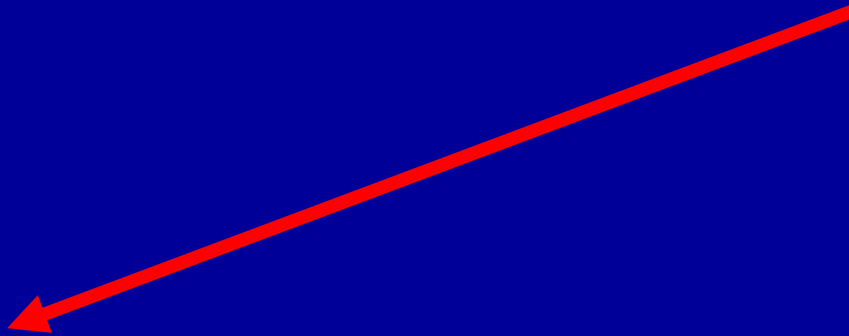
515 personer drev håndværk
kombineret med landbrug (møllere
ikke indregnet)

121 vævere

101 skræddere

Udvikling:

Befolkningstilvækst mellem 1801 og 1834

Overgang til selveje

Udstykninger

Mindre husmandslodder

De større gårdbrug hører gradvist op med
at producere alt selv

Vedligehold af redskaber, tøjfremstilling
overlades mere og mere til professionelle

Hjulplov - Svingplov

Samtidige kilder

Gregers Begtrup: Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark (1803-12) bd. 1-7, genudgivet 1977ff

G. Begtrup 1769-1841

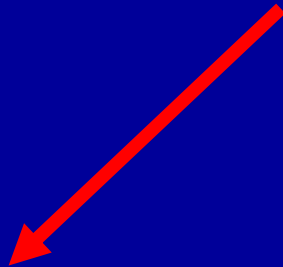
Oprindelig uddannet teolog

Professor i landøkonomi ved Københavns
Universitet

Rejser i Europa, specielt England

Vigtig kilde til forholdene i landbosamfundet i
sidste tredjedel af 1700 tallet

Fremlægge oversigter over landbrugets
produktionsmetoder i Kongerigets
forskellige provinser

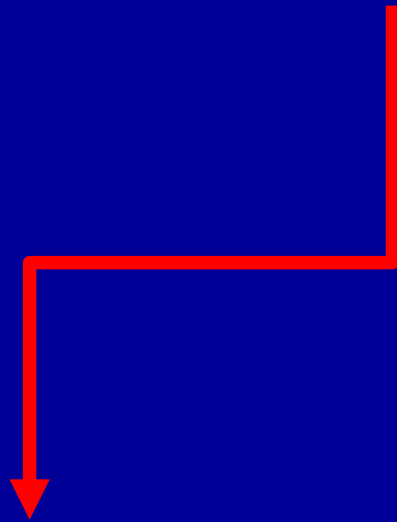

Inspirere til nytænkning
og effektivisering

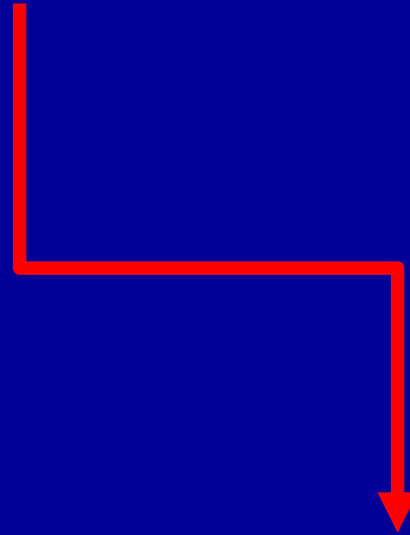
Hvorfor nu
fokus på
ansøgninger og
bevillinger?

Der er to "versioner" i aften

Det formelle
regelsæt

VIRKELIGHEDEN

Hvorfor nu det fokus?

Vigtigt:
Komme på
sporet af

Flere udfordringer

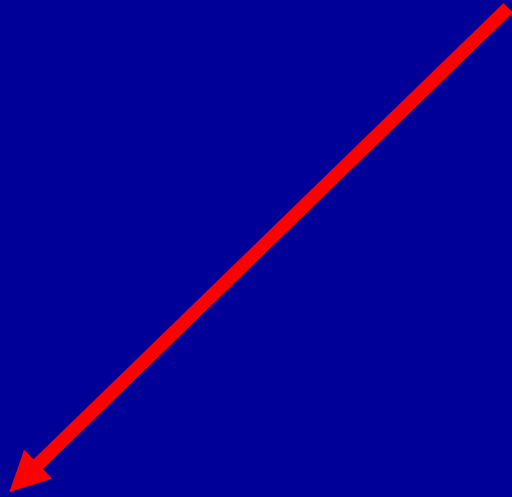
Husflid

Fabriksdrift

Købstadshåndværkere

Landhåndværkere

Svært at definere hvornår der er
tale om en håndværker

Typisk i gruppen af husmænd

Hvor meget husmand og hvor meget HÅNDVÆRKER?

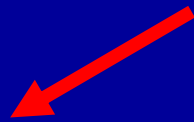
Eksempel

Kirkebog: Kirkerup sogn ved Slagelse

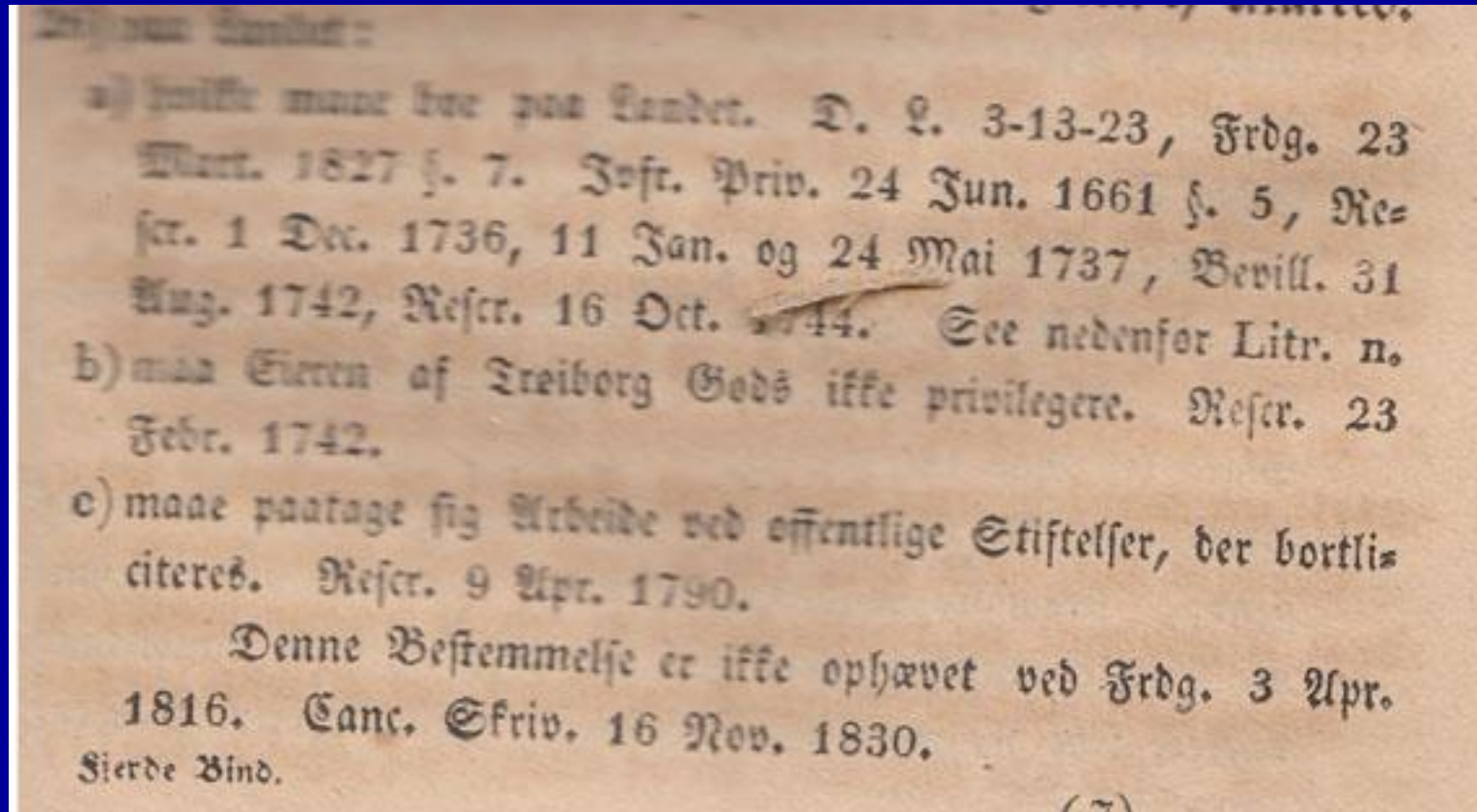
Hans Jørgensen, død 1722:

"...kom siden iblandt fremmede og lagde sig især
hiulmands arbeide og haandværk, hvilket haandværk
hand og saa vel hafde, at hand kunde desforuden meget
vel brugge sin Øxe. Saavel til Tømmer= som til
Snedkerarbeide"

Lovleksikon

På landet

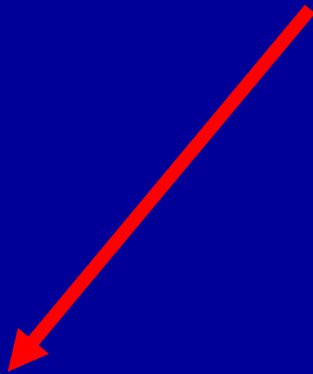
Massevis af lovbestemmelser, undtagelser,
ændringer undervejs

Orker du at søge efter en information, som
du ikke med sikkerhed ved findes?

Derfor:

Sikkert på sporet

Sidenhen "alt det andet"

De
formelle
regelsæt
og dets
arkivalier

lovfaste Dannemænd lovlig-
ligen beviser, at andre det
have hugget, og hvo de
ere, hvilke hand og Skov-
fogden ej have kundet hin-
dre. Tilgemaade forholdis
med Tørveskær og Gierdsel.

22.

Hvo som noget Træ,
Æg, Bøg, eller an-
det, tilladis at hugge i
nogen Herskabs Skove, og
ikke tj unge Træer, hvor
hannem udvisis, beskærer,
saa og sex Træer af samme
Slags igien setter, og dem
freder og forvarer, at de
for Qvæg Uskat kand frem-
voxe, bøde til Husbonden
to Lød Sølv for hvert Træ,
der vorder forsømt.

23.

Ingen Haandværksmand
maa boe paa Landsby-
en, undtagen Grovsmæde,
Tømmermænd, Bødkere,
Tegl-

Teglbrændere, Pottemage-
re, som gjøre sorte Potter,
Hiulmænd, Murmestere,
Skindere, Vævere, som
væve Vadmel, Blaar- og
Hampelærert, Skrædere, som
sy Vadmel, og de Sko-
magere, som sye Bønder-
skoe.

24.

Ingen, i hvo det være
kand, maa bruge noget
Kiøbmandskab paa Landet
og i Landsbyerne til For-
prang med Alne, Maade,
eller Vægt, eller sælge
nogen Kramvare, Staal,
Salt, eller fremmet Humle,
under Varenis Forbry-
delse.

25.

Ellers maa een hver, som
Jordegods ejer, gjøre
sig sit eget Gods saa nyt-
tigt, som hand kand, ogsæl-
ge

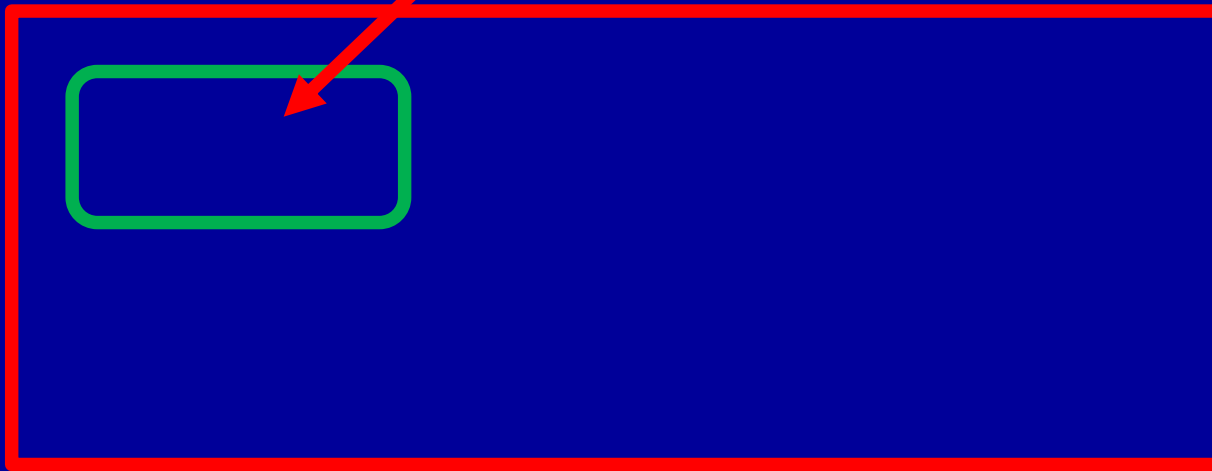
Danske Lov 3-13-23

Ingen Haandværksmand maa
boe paa Landsbyen, undtagen
Grovsmæde, Tømmermænd,
Bødkere, Teglbrændere,
pottemagere som gjøre sorte
potter, hiulmænd,
murmestere, skindere,
vævere som væve Blaar - og
Hampelærert, skræddere som
sy vadmel og de skomagere
som sye bøndersko

Den retslige hovedregel helt op
til 1816

Danske Lov

Disse få håndværk må bo
og udøve deres fag på
landet FRIT og UDEN
BEVILLING

Afsætning af deres
produkter/ydelser?

Udøvelse af ALT ANDET HÅNDVÆRK på landet
skulle foretages af håndværkere i købstæderne

Hvis nogen alligevel ønskede at bosætte sig og udøve
håndværk på landet, fordrede det tilladelse igennem

DANSKE KANCELLI

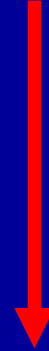

Danske Kancelli

Opgaver svarende til:
Indenrigsministeriet
Undervisningsministeriet
Kirkeministeriet
Justitsministeriet

Rentekammeret

Økonomi

Nøjes med to særlig vigtige grupper

- Supplique-protokoller
- Adskillige bestillinger

Supplique - ansøgning/henvendelse
til den enevældige konge

1701-1799

Protokoller og registre

Og dagens gode nyhed

Og de er scannet på AO!!!

Søg i arkivaliesamlingerne

Arkivskaber eller arkivserie:

Arkivskaber:

danske kancelli

Arkivserie:

supplik

Periode:

-

Søg i Daisy

1673	1673	Danske Kancelli	erklæring eller i andre måder ekspederes
1699	1712	Danske Kancelli	Protokol på de supplikationer, som under kongens hånd er ekspederede og på supplikationerne skrevne
1733	1733	Danske Kancelli	Register til Nordiske supplikker
1675	1675	Danske Kancelli	Register til norske supplikationer
1701	1771	Danske Kancelli	Register til Supplikker
1773	1799	Danske Kancelli	Register til supplikker
1700	1746	Danske Kancelli	Register til supplikker med kgl. resolution og domme
1712	1712	Danske Kancelli	Supplikationer indkommen i Kolding anno 1712, hvoraf en del efter de hosfølgende ekstrakter er resolverede på både af Konseillet og af H.M. og en del ej
1701	1771	Danske Kancelli	Supplikker
1773	1799	Danske Kancelli	Supplikker
1701	1771	Danske Kancelli	Supplikprotokoller
1773	1799	Danske Kancelli	Supplikprotokoller
1709	1774	Danske Kancelli	Uddrag af Kancelliets supplikprotokoller
1771	1773	Danske Kancelli, 1. Departement	Register til Sjællandske og fynske supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 1. Departement	Sjællandske og fynske supplikker
1844	1897	Danske Kancelli, 1. Departement	Supplikantbøger
1771	1773	Danske Kancelli, 2. Departement	Register til Jyske og lollandske supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 3. Departement	Norske supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 3. Departement	Register til Norske supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 4. Departement	4. Departements supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 4. Departement	Islandske og koloni-supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, 4. Departement	Register til supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, Departementet for Island, Grønland og de Øst- og Vestindiske Kolonier samt for Lenssagerne	4. Departements supplikker
1771	1773	Danske Kancelli, Departementet for Island, Grønland og de Øst- og Vestindiske Kolonier samt for Lenssagerne	Islandske og koloni-supplikker

Også i Suppliqueprotokollerne

- Værgemål
- Testamenter
- Skiftebehandlinger
- Myndighedsbevillinger
- Fri proces
- Etc., etc., etc.

Danske Kancelli

Adskillige bestillinger

Oplyser om embedsbesættelser,
tildeling af titler, privilegier og
bevillinger vedr. diverse
næringer

Topografisk ordnet med sted og
sagregister

Sagligt ordnet efter
bestillingernes art

1730-1848

Bestilling i DAISY

Arkivskaber eller arkivserie:

Arkivskaber:

danske kancelli

Arkivserie:

adskillige be

Periode:

1

Tiden op mod 1800 og i
årene efter

Masser af stridigheder

Lovens forudsætninger om fuldstændig adskillelse
mellem land og by var slet ikke virkeligheden

Slet ikke tilstrækkeligt med håndværkere i købstæderne

Byhåndværket dyrere end landhåndværket

Masser af andre end de i DL anførte håndværk
virkede på landet

Historisk udvikling

Plakat 3. april 1816

"ligesom ikke andre Slags Haandværkere end de, der nævnes i lovens 3-13-23 og senere givne Bestemmelser, kan nedsætte sig paa Landet for at drive deres Haandværk, uden Cancelliets, efter de befundne Omstændigheder, givne særdeles Tilladelse, saaledes skal ogsaa de efter Lovene berettigede Landsbyhaandværkere have Overøvrighedens Tilladelse til at nedsætte sig paa de Steder, hvor de agte at tage Bopæl

De Haandværkere som for tiden
maatte være bosatte paa Landet, og
der have drevet deres Haandtering i 2
Aar, skal der dog uden Hensyn til de
her tagne Bestemmelser fremdeles,
naar de attraae det, igennem
Cancelliet meddeles den i §1 ommeldte
særdeles Tilladelse"

Danske Lov

Nye: Bevilling gennem
overøvrigheden

Fortsat

Flere fag end opr.

Danske
Kancelli

Eksisterende:
Fornyelse af bevilling
gennem Danske Kancelli

Administration

Overøvrighed -
overøvrighedsforretninger

Tillægges amtmændene

Hvad er et amt?

- Amt = tysk for EMBEDE
- En CIVIL administrativ REGIONAL inddeling fra 1660/62

Københavns Overpræsidi

- Indtil 1857 på Københavns Stadsarkiv
- Herefter på Landsarkivet
(Rigsarkivet)

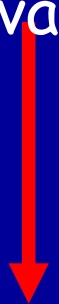
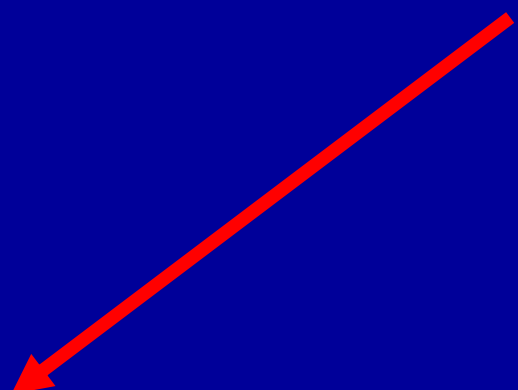
Verdslig administration

Gejstlig administration

Centraladministrationen

Den tragende
forvaltning

Sørg for at funktionerne

Kongens repræsentant i
amtet

Tilsyn med embedsmænd,
eksempelvis herredsfogeden

Meget
omfattende

- Begravelsesbreve
- Bevillinger til at hensejle i uskiftet bo
- Vielsesbreve (hjemme eller uvedkommende præst)
- Konf. på testamenter
- Myndighedsbevillinger
- Bev. til skilsmisse

Adoptioner

Samkvem

Fri proces

Forældremyndighed

Vilkårsforhandling

Alimentationsbidrag -
fastsættelse - inddrivelse

Faderskab

1825:

Udvidet adgang for
landhåndværkere til at
forfærdige
agerdyrkningsredskaber

1827:

Amtmændenes adgang til at give bevilling udvides
med en række håndværk
f.eks.

Sadelmagere

Glarmestre

Urmagere, med visse begrænsninger

1

Kancelli

Ministerium

8

4

Danske Kancelli

8

Justitsministeriet

7 ministerier

Krigsministeriet

Justitsministeriet

Marineministeriet

Ministeriet for Kirke-
og Undervisningsvæsen

Udenrigsministeriet

Finansministeriet

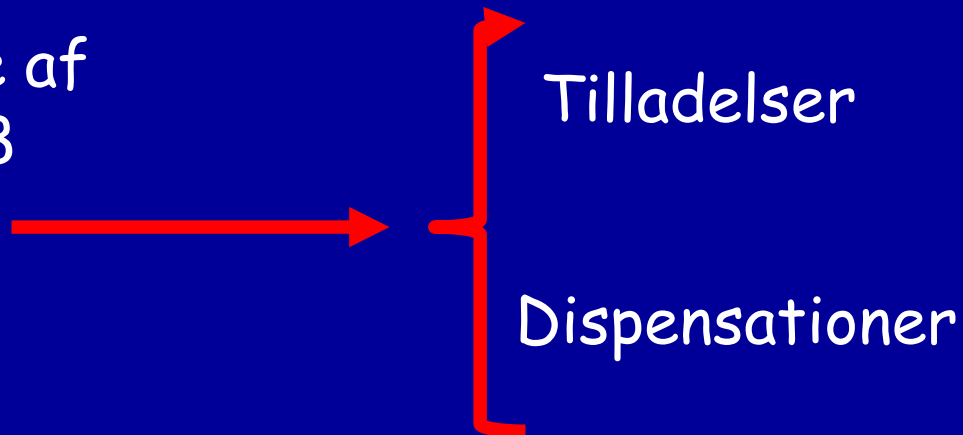
Departementet for Det Indre

Indenrigsministeriet

Hvad kan vi finde i Indenrigsministeriets arkiv?

1. En direkte fortsættelse af
de opgaver, der indtil 1848
blev forvaltet af Danske
Kancelli

2. Administration af bestemmelserne i Næringsloven
fra 1857

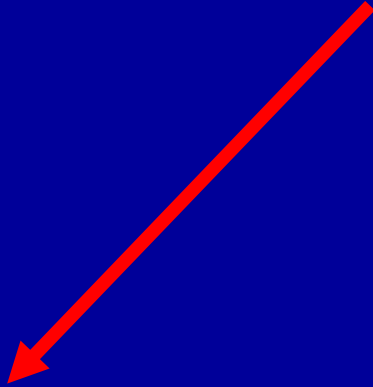
3. mm.

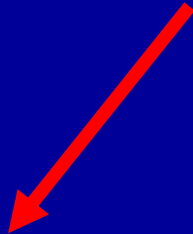
Lidt om et ministerielt
arkiv

Hvordan er det opbygget?

Ministerielle arkiver

Oftest opbygget som
korrespondance-arkiver

Ordnet for at registrere og ordne
INDKOMNE og UDGÅEDE skrivelser

Det der
kommer ind
registreres
typisk i

JOURNALEN

Det der
sendes af
sted
kopieres
typisk i

KOPIBOGEN
(brevbogen)

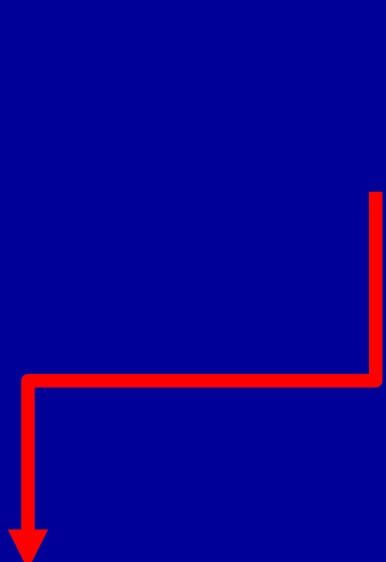
Dertil
kommer

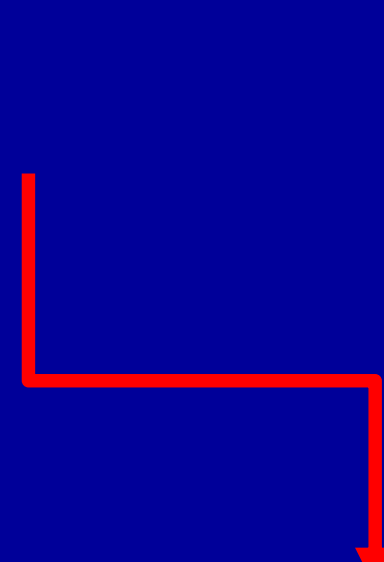
SAGEN

Men når vi snakker
ministerielle arkiver er vi
nødt til at skelne yderligere

JOURNALEN
(Resolutionsprotokol)

Brevbog

Registrant

Sager

Alt starter i
JOURNALEN
(Resolutionsprotokollen)

Dagens rigtig gode nyhed

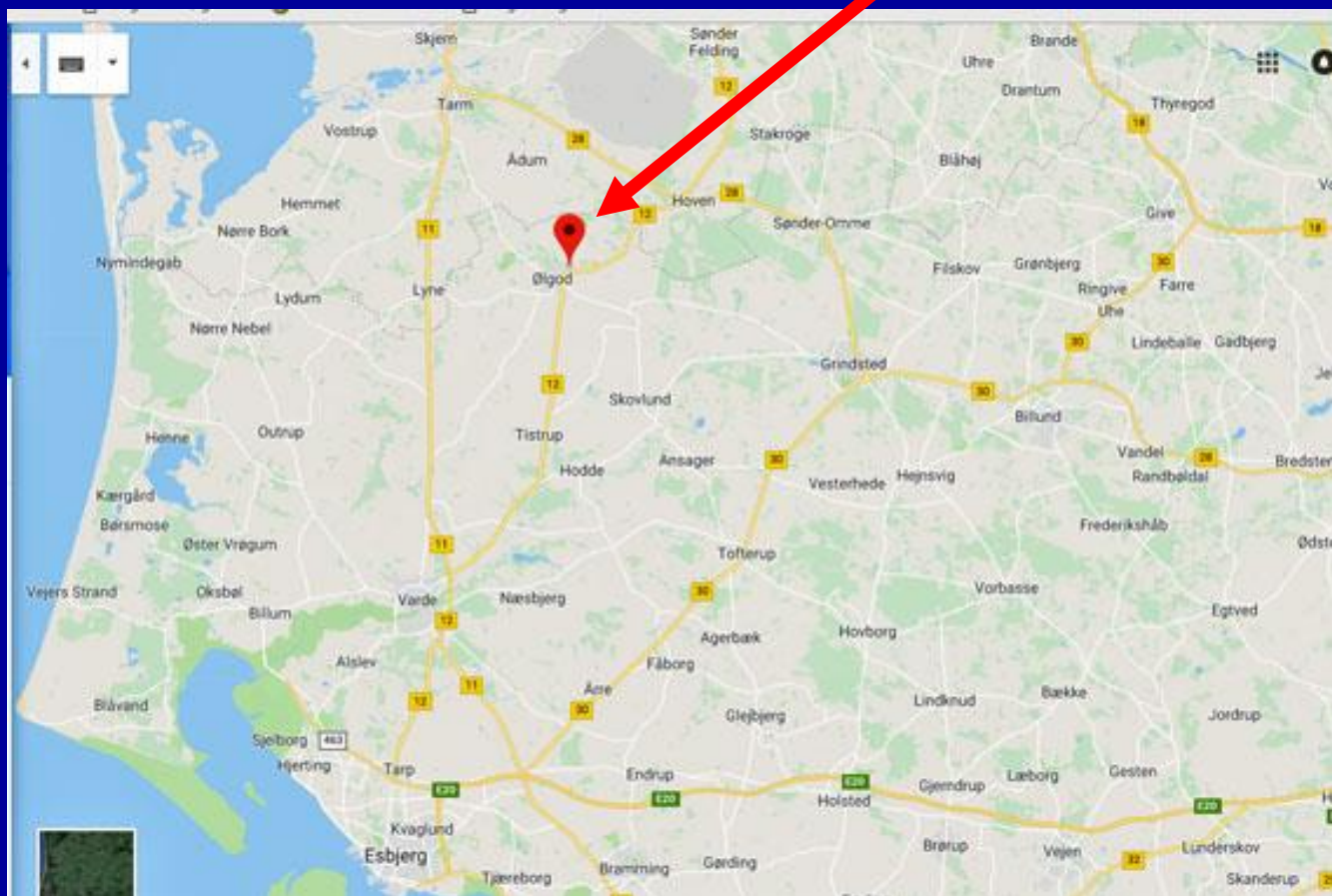
Indenrigsministeriet 1848-

Arkiv		Indhold
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Faste journalnumre (1848 - 1940)
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Register til resolutionsprotokol (1848 - 1967)
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Register til Visdomsbog (1837 - 1931)
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Resolutionsprotokol (1848 - 1967)
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Sekretær C.A. Vagn-Hansens visdomsbog (1937 - 1944)
Indenrigsministeriet, 1. Kontor		Visdomsbog (1837 - 1931)

Hvordan finder man en sag i Indenrigsministeriets arkiv?

Henrik Antonius Christian Frederik Hansen
Født 1857 i Ølgod
Gift med Mette Kirstine Rich

Ølgod

Henrik Antonius var maler
og detaillist

Vi har altid hørt, at han
fik en eller anden
bevilling i forbindelse
med udvælgelsen af sit
erhverv

Overordnede udfordringer i
forhold til søgeprocessen

Ud fra det vi ved nu:

I hvert fald to administrative niveauer

Amt

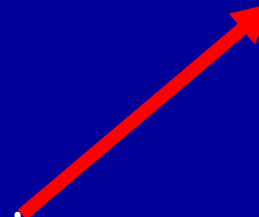
Ministerium

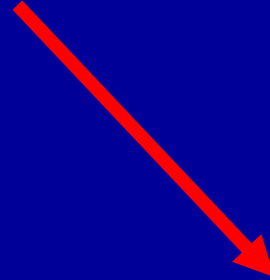
Alt starter i
JOURNALEN

Slutresultatet kan
være forskelligt

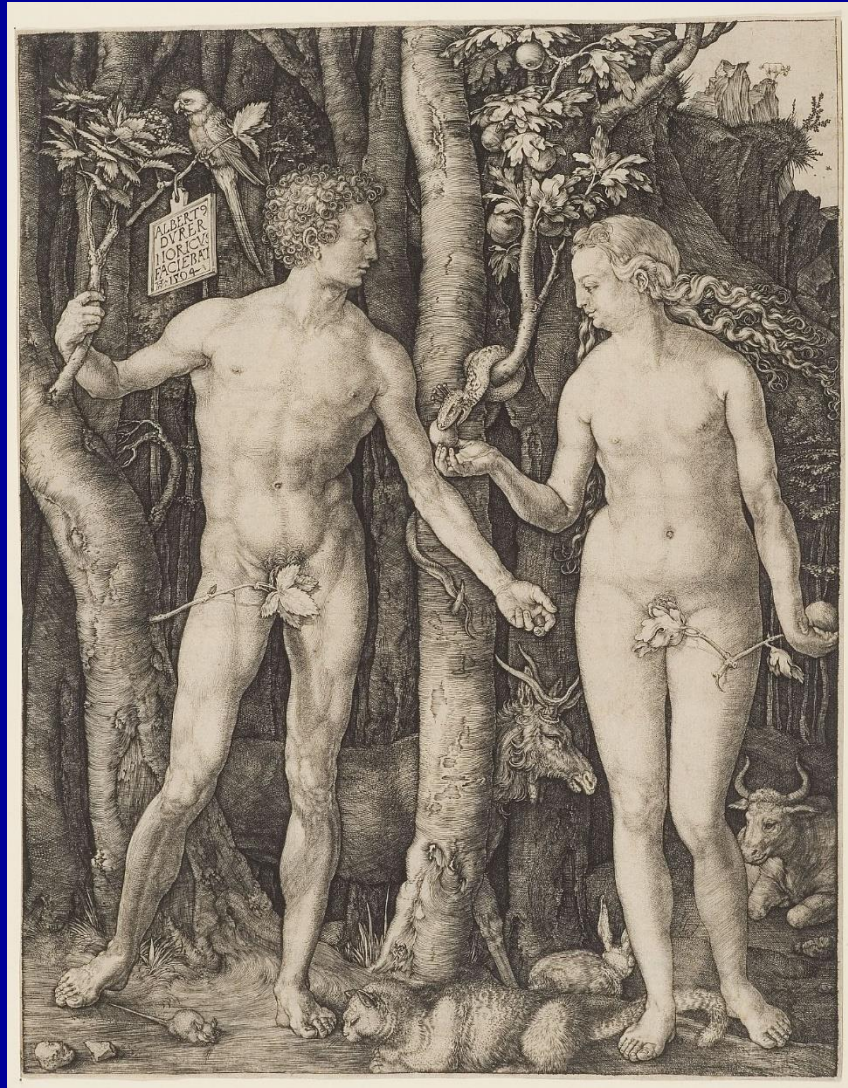
Kgl.

Ministerielt

Jeg vil anbefale

Så vidt muligt at
starte helt fra
bunden

Søgemidler

Registre i de forskellige
arkivserier

Særlig vigtige i
Indenrigsministeriet:

Register over kgl.
Resolutioner =

Real og personregister
1849 - 1912

Oprindelig ansøger

Umiddelbar ansøger

Journal 1873 nr. 231 (efter
opslag i reg. til journalen)

14 1/2		
22036.	231 Frederiksborg Amt med opdragende fra Generalens Fidei Commissum af H. Ordet om Best. ling til samfundets at anlægge et Brandvinbrænderi. 13 1/2	Re. 2 1873 Generaldir. J. Hottel: 24 Februar 947.
	Generaldirektoratet for Skatteraconit is. 14 1/3	Re. 24 1873 Løfte. Landfogeden 26 Mart. 1842. 43
	Christians Hædering indsest. 15 1/4	Re. 30 1873 Gen. Høfting 5 Mai 2354. 56 Reg. Nr. 141.

RENVOI

Sammenhæng Journal - journalsag:

Problematikken med hoved-numre

1
2
3
4
5 ,1,2,3,4,5,6,7,8,9,10
6
7

Frem mod
Næringsloven 1857

Øget statslig regulering

Ideologisk modvind

1857-lovene

Næringsloven 1857

Otto Frederik Müller (1807-82)

Noget trådte i kraft
1. april 1858

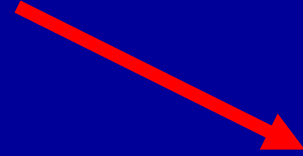
Resten trådte i kraft
1. januar 1862

Lavsvæsenet afskaffedes,
laugene kan bestå

Fri adgang til næring (og handel)

Læbælter. For håndværk 1 mil
fra købstæderne

Udfærdige, godkende, stadfæste vedtægter
om bunden næring (hvert 5. år)

Hvilke fag skal
være bunden
næring?

Vedtægter for foreninger af
næringsdrivende

Begrænsninger i henhold til
næringslovgivningen

Alt er frit MEN:

Begrænsninger i forhold til
næringsvedtægter, vedtages af
Indenrigsministeriet hvert 5. år

Fri næring og bunden næring

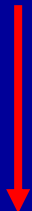

Kræver løsning af
næringsadkomst

Købstæderne

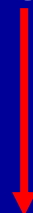

Borgerskab

Rådstuen, efter
1867/68
Købstadskommunen

Landdistrikter

Næringsbeviser

Retsbetjenten

Efter 1919
POLITIMESTEREN

På landet krævedes kgl. bevilling til følgende næringsveje:

Guldsmed

Konditori

Guldtrækker

Gæstgiveri

Guldslager

Krohold

Bogtrykker

Brændevinshandel

Værthushold

Restauration

Indenrigsministeriets opgaver i
relation til Næringsloven i øvrigt:

Næringsvæsen

Torvedage og markeder

Prøver i håndværkerfaget

Eneret (patenter)

Fabriksnæring

Husflidsforeninger

Handelsforetagender

Industriudstillinger i udlandet

Forandring i lavsartikler

Vedtægter om handel fra skibe

Ophævelser af lav og korporationer

Hvor finder jeg næringsvedtægten for
"mit" område

Købstæderne

Landdistrikter

Rådstuen, efter
1867/68
Købstadskommunen

Retsbetjenten

Efter 1919
POLITIMESTEREN

Eksempel fra
retsbetjent

Smeden i Vider og Vedtægter

Vider og vedtægter:

Lokal samling af regler vedrørende
indretning af enkelte, undtagelsesvis
flere landsbyers selvstyre

Ofte tinglyst

1500/1600 tallet

Udskiftningen omkring 1800ff

Contract om Smedens arbejde

"Contract hvilken mellem samtlige
Bye-mænd udi Steffning (=
Stevning, Als Sønder herred,
Svenstrup sogn) og Smeden
sammensteds efter samtlig
Begjering hos det kgl. Amts-huus
for i Fremtiden at forekomme
aldslags Dispüter....."

Smedens løn

Øsløs, Vester Han Herred, Thisted amt:

Som en del af smedens løn hørte 4 læs lyng
fra Fælleslyngen, som Smeden havde lov til at
slå og bjerge

Erritsø ved Fredericia:

Her stod folk selv til smed, når de skulle have noget
smedet,

De drog selv blæsebælgen

Holdt hestene op, når de blev skoet

Smeden i avisen

Smed.

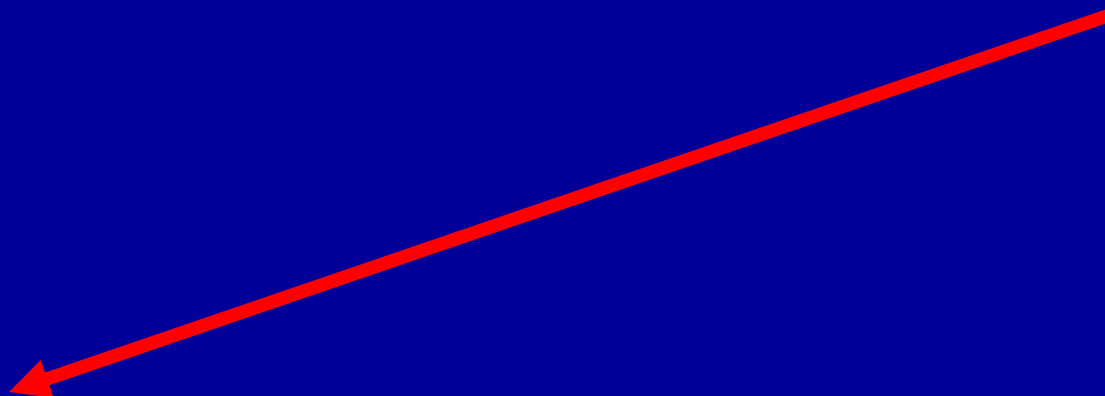
I Rimtøfte ved Grenaa søges til 1ste Novbr.
d. A. en Smed, der er dygtig til almindeligt Landsby-
arbejde og navnlig Hestebeslag.

Aarhus Stiftstidende 21/9 1870

Godsarkiver

Fæstebrevene kunne forpligte håndværkerne i landsbyen til at arbejde for godsejeren

Håndværkergerningen på hovedgården oftest fastlagt - således ej for arbejdet i landsbyen

"Hvad Bymændenes Smedearbejde
anbelanger, derom maa han selv med
Bymendene accordere, som de bedst
og paa billigste maader kan blive
forenet

I mange større landsbyer drev
mere end 1/3 af husmændene
håndværk

Mange håndværkere var bosat på
Hovedgårdstaksten

På Sæbygård var der
således i beg. af det 18
årh. smed, sadelmager,
skomager og bødker

Afslutning

Det, I er blevet præsenteret for her til aften, er alene

Toppen af isbjerget

Men forhåbentlig en god
vejviser frem mod det, I
ikke umiddelbart kan se

